

Lakialoite LA 19/2017 vp

Leena Meri ps ym.

Lakialoite laiksi rikoslain 20 luvun 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnalle

Viimeaikaisen oikeuskäytännön perusteella suomalainen rikoslainsäädäntö ei ota riittävästi huomioon tilanteita, joissa alaikäinen lapsi joutuu seksuaalirikoksen uhriksi ja asiassa jää tuomioistuimelle harkintavaltaa ottaa huomioon erittäin nuoren lapsen suhtautuminen ja jopa väitetty suostumus tilanteeseen.

Tämän osoittaa Pirkanmaan kärjäoikeudessa 10.3.2017 annettu tuomio 10-vuotiaan tytön törkeästä lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä, jossa tekijä sai kolme vuotta vankeutta. Lisäksi miehelle tuli maksettavaksi rikoksen aiheuttamasta kärsimyksestä 3 000 euroa.

Rikoslain 20 luvun 7 §:n mukaisesti kyseessä on lapsen törkeä seksuaalinen hyväksikäyttö:

Jos

- 1) tekijä on sukupuoliyhteydessä kuuttatoista vuotta nuoremman lapsen tai 6 §:n 2 momentissa tarkoitettussa tapauksessa kuusitoista mutta ei kahdeksantoista vuotta täyttäneen lapsen kanssa taikka
- 2) lapsen seksuaalisessa hyväksikäytössä
 - a) kohteena on lapsi, jolle rikos lapsen iän tai kehitystason vuoksi on omiaan aiheuttamaan erityistä vahinkoa,
 - b) rikos tehdään erityisen nöyryyttävällä tavalla tai
 - c) rikos on omiaan aiheuttamaan erityistä vahinkoa lapselle hänen tekijää kohtaan tuntemansa erityisen luottamuksen tai muuten tekijästä erityisen riippuvaisen asemansa vuoksi,ja rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikosentekijä on tuomittava *törkeästä lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä* vankeuteen vähintään yhdeksi ja enintään kymmeneksi vuodeksi.

Rangaistusasteikon alaraja on lievempi kuin törkeässä raiskauksessa, jossa alaraja on kaksi vuotta.

Julkisuudessa olleiden tietojen mukaan tuomioon johtaneet teot tapahtuivat syys-lokakuussa 2016. Tuomittu oli ollut syytteen mukaan sukupuoliyhteydessä 10-vuotiaan kanssa ja tehnyt tälle seksuaalisia tekoja, jotka ovat olleet omiaan vahingoittamaan tämän kehitystä.

Lakialoite LA 19/2017 vp

Syyttäjä vaati tuomiota myös törkeästä raiskauksesta tekoajan viimeisenä päivänä, mutta käräjäoikeus hylkäsi syytteen. Pirkanmaan käräjäoikeuden tuomion mukaan sukupuoliyhteyksien ei ole näytetty tapahtuneen vastoin lapsen tahtoa.

Uhrin ystävän havainnot ja uhrin ystävälleen lähettämät viestit ja kertomukset tapahtuneesta eivät oikeuden mukaan tue sitä, että sukupuoliyhteys olisi tehty pakottamalla väkivaltaa käyttäen.

Rikoslain 20 luvun 1 §:n mukaisesti kyseessä on raiskaus:

Joka pakottaa toisen sukupuoliyhteyteen käyttämällä henkilöön kohdistuvaa väkivaltaa tai uhkaamalla käyttää sellaista väkivaltaa, on tuomittava *raiskauksesta* vankeuteen vähintään yhdeksi ja enintään kuudeksi vuodeksi.

Raiskauksesta tuomitaan myös se, joka käyttämällä hyväkseen sitä, että toinen tiedottomuuden, sairauden, vammaisuuden, pelkotilan tai muun avuttoman tilan takia on kykenemätön puolustamaan itseään tai muodostamaan tai ilmaisemaan tahtoaan, on sukupuoliyhteydessä hänen kanssaan.

Jos raiskaus huomioon ottaen uhkauksen vähäisyys taikka muut rikokseen liittyvät seikat on kokonaisuutena arvostellen vähemmän vakava kuin 1 ja 2 momentissa tarkoitettut teot, rikoksenteijä on tuomittava vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi. Samoin tuomitaan se, joka muulla kuin 1 momentissa tarkoitettulla uhkauksella pakottaa toisen sukupuoliyhteyteen. Mitä edellä tässä momentissa säädetään, ei sovelleta, jos raiskauksessa on käytetty väkivaltaa.

Rikoslain 20 luvun 2 §:n mukaisesti kyseessä on törkeä raiskaus:

Jos raiskauksessa

- 1) aiheutetaan toiselle vaikea ruumiinvamma, vakava sairaus tai hengenvaarallinen tila,
- 2) rikoksen tekevät useat tai siinä aiheutetaan erityisen tuntuva henkistä tai ruumiillista kärsimystä,
- 3) kohteena on kahdeksatoista vuotta nuorempi lapsi,
- 4) rikos tehdään erityisen raavailta, julmalla tai nöyryyttävällä tavalla tai
- 5) käytetään ampuma- tai teräasetta tai muuta hengenvaarallista välinettä taikka muuten uhataan vakavalla väkivallalla

ja raiskaus on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksenteijä on tuomittava *törkeästä raiskauksesta* vankeuteen vähintään kahdeksi ja enintään kymmeneksi vuodeksi.

Lähtökohtaisesti nuoriin lapsiin kohdistuneissa raiskauksissa pitäisi aina tuomita jo pelkän nuoren iän takia lapsen avuttomaan tilaan suhteessa raiskaajaan ja tulkita teot nimenomaan raiskauksiksi eikä pelkästään lapsen seksuaalisiksi hyväksikäytöiksi. Pirkanmaan käräjäoikeuden 10.3.2017 antama päätös antaa kuitenkin ymmärtää, että lakia voidaan tulkita myös toisin. Käräjäoikeus oli katsonut, että sukupuoliyhteys 10-vuotiaan uhrin ja 22-vuotiaan tekijän välillä täytti vain lapsen törkeän seksuaalisen hyväksikäytön tunnusmerkit, mutta ei törkeän raiskauksen tunnusmerkkejä. Syyttäjä oli vaatinut rangaistusta törkeästä raiskauksesta.

Lakialoite LA 19/2017 vp

Lain pitäisi olla ehdottomasti sellainen, että esimerkiksi 10-vuotiaan kanssa sukupuoliyhteydessä oleminen täyttää jo lähtökohtaisesti törkeän raiskauksen tunnusmerkistön. Nuoren lapsen mahdollisuudet ilmaista omaa tahtoaan ovat rajalliset, ja siksi hänen suostumukselleen ei pitäisi antaa liikaa painoarvoa. On nurinkurista, että oikeusjärjestelmä tuntee monia erilaisia ikärajoja, joiden jälkeen lapsen kantoja otetaan huomioon häntä koskevassa päätöksenteossa, mutta sukupuoliyhteyteen täysi-ikäisen kanssa voisi suostua hyvinkin nuori lapsi.

Jo rikoslain esitöissä todetaan suostumuksesta, että suostumuksen antajan on oltava suostumuskelpoinen eli ymmärrettävä suostumuksen merkitys ja sisältö ottaen huomioon hänen ikänsä ja terveytensä. Ilmeisesti oikeustila ei ole tältä osin kuitenkaan selkeä ja sitä on tarkennettava suoraan lakiin. Sen takia nuoren iän lisääminen rikoslain 20 luvun 1 §:n 2 momenttiin on perusteltua. Raiskauksesta pitää voida tuomita tietyissä tapauksissa pelkästään jo sillä perusteella, että uhri on liian nuori ja hänen ei voida katsoa pystyvän antamaan suostumustaan sukupuoliyhteyteen. Ongelmaksi muodostuu, jos perusmuotoinen tunnusmerkistö eli raiskaus ei tekona täyty, joten silloin ei voida myöskään lähteä soveltamaan teon törkeää muotoa.

Myös Itä-Suomen yliopiston rikos- ja prosessioikeuden professori Matti Tolvanen on todennut, että kuulostaa erikoiselta, jos 10-vuotiaan lapsen kanssa voi olla sukupuoliyhteydessä syyllistymättä raiskaukseen. Hän sanoo, että laissa lähtökohtana on se, ettei lapsi voi antaa suostumusta sukupuoliyhteyteen, ei varsinkaan 10-vuotias.

Uudella sääntelyllä ei ole tarkoitus puuttua rikoslain 20 luvun 7 a §:n rajoitussäännökseen

Lapsen seksuaalisena hyväksikäyttönä tai 20 luvun 7 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettuna törkeänä lapsen seksuaalisena hyväksikäyttönä ei pidetä tekoa, joka ei loukkaa kohteen seksuaalista itsemääräämisoikeutta ja jonka osapuolten iässä sekä henkisessä ja ruumiillisessa kypsyydessä ei ole suurta eroa. Näin ollen esimerkiksi 16—17-vuotiaiden keskinäiset seksuaaliset kanssakäymiset eivät olisi edelleenkään rangaistavia. Rangaistavuuden rajana olisi edelleen merkittävä ikäero ja epäsuhta.

On mahdollista, että tuomio muuttuu valitusasteissa ja rikoslain pykälää tulkitaan siellä toisin. Lainsäätäjän tehtävä on ohjata rikosoikeutta, jos tulkinta näyttää menevän ei haluttuun suuntaan tai jos rikoslaissa on aukkoja. Rikosoikeuden emeritaprofessori Terttu Utriainen on julkisuudessa esittänyt, että Pirkanmaan käräjäoikeuden ratkaisu pitäisi viedä ylempiin oikeusasteisiin ennakkoratkaisun saamiseksi. Vaikka tässä kysymyksessä olevassa tapauksessa tuomio ja tulkinta muuttuisikin, tulee asiasta säätää laissa, jottei tällaisia tulkintoja voi syntyä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta hyväksyy seuraavan lakiehdotuksen:

Lakialoite LA 19/2017 vp

Laki

rikoslain 20 luvun 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rikoslain (39/1889) 20 luvun 1 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 509/2014, seuraavasti:

20 luku

Seksuaalirikoksista

1 §

Raiskaus

Raiskauksesta tuomitaan myös se, joka käyttämällä hyväkseen sitä, että toinen tiedottomuuden, sairauden, vammaisuuden, pelkotilan, nuoren iän aiheuttaman kehittymättömyyden tai muun avuttoman tilan takia on kykenemätön puolustamaan itseään tai muodostamaan tai ilmaiseemaan tahtoaan, on sukupuoliyhteydessä hänen kanssaan.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 _____.

Lakialoite LA 19/2017 vp

Helsingissä 7.4.2017

Leena Meri ps
Veera Ruoho ps
Kari Kulmala ps
Jani Mäkelä ps
Ville Vähämäki ps
Jari Ronkainen ps
Ritva Elomaa ps
Ville Tavio ps
Lea Mäkipää ps
Sami Savio ps
Mika Niikko ps
Tom Packalén ps
Toimi Kankaanniemi ps
Mika Raatikainen ps
Päivi Räsänen kd
Olli Immonen ps
Simon Elo ps
Teuvo Hakkarainen ps
Martti Talja kesk
Antero Laukkanen kd
Reijo Hongisto ps
Pentti Oinonen ps
Martti Mölsä ps
Tiina Elovaara ps
Laura Huhtasaari ps
Ari Jalonen ps
Harry Wallin sd
Peter Östman kd
Wille Rydman kok
Sari Tanus kd
Arja Juvonen ps
Rami Lehto ps
Anne Louhelainen ps
Vesa-Matti Saarakkala ps
Susanna Koski kok